Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

21.10.2019

KEHA/3477/2019

TyV@eduskunta.fi

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pyytää asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2020–2023

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Keski-Suomen ELY-keskukselta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2020-2023. Keski-Suomen ELY-keskus keskittyy lausunnossa toimintansa kannalta keskeisiin asiakohtiin.

Keski-Suomen ELY-keskus katsoo, että lisäykset ELY-keskusten hallinnonalojen budjetteihin ovat periaatteessa myönteisiä ja edistävät työllisyyden hoitoa, osaavan työvoiman saatavuutta, saavutettavuutta ja mahdollistavat paremman ympäristönasioiden huomioimisen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen.

ELY-keskuksia ohjaavien hallinnonalojen rahoituksen tulisi kokonaisuudessaan yhteisvaikutteisesti edistää yritysten liiketoimintamahdollisuuksia, yritysten liiketoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä, osaavan työvoiman saatavuutta ja työvoiman liikkuvuutta, sekä pitkäaikaistyöttömien ja vaikeammin työllistyvien työllistymistä, jotta 75% työllisyysaste voitaisiin saavuttaa. Yritystoiminnan eli uusien työpaikkojen syntymisen alueelliset toimenpiteet ovat EU-rahoituksen varassa ja kansallinen rahoitus suuntautuu pääasiallisesti kansainvälisille markkinoille tähtääville yrityksille.

Työttömyyden hoidossa korostuu pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten uudelleen työllistyminen, sen rinnalla täytyy samalla painoarvolla huolehtia osaavan työvoiman saatavuudesta. Palkkatuen kohdentaminen auttaa työnhakijoiden paluuta takaisin työmarkkinoille, mutta ei synnytä pysyviä työpaikkoja. Keski-Suomen ELY-keskus on huolissaan siitä, että työpolitiikka painottuu nyt liikaa työttömiin kohdistuviin toimenpiteisiin, kun suhdannetilanteen muuttuessa yritystoiminnan edellytysten pitäisi olla vähintään yhtä vahvasti painopisteenä.

ELY-keskuksen tehtävänä on yhdessä alueen verkostojen kanssa huolehtia alueen elinvoimasta. ELY-keskukset ja TE-toimistot huolehtivat samoista prosesseista koskien mm. yritysten toimintaedellytyksiä, työvoiman osaamista ja saatavuutta, maahanmuuttoa ja kotouttamista. Talousarvioesityksessä on päädytty esittämään lisää resursseja TE-toimistoille, mikä on hyvä asia. Toiminnan kokonaisvaikuttavuuden kannalta olisi olennaista

nähdä ELY-keskus ja TE-toimisto kokonaisuutena ja huolehtia myös useamman hallinnonalaisen valtion aluehallinnon ELY-resursseista.

ELY-keskuksen ja TE-toimiston kannalta julkisen talouden suunnitelma näyttäytyy etupainotteisena ja pitemmällä aikajänteellä tarvittaisiin enemmän pysyvyyttä perusrahoitukseen.

Eri hallinnonalojen budjetit ELY-keskuksen näkökulmasta
Työ- ja elinkeinoministeriön budjettiesityksessä on voimakas panostus TE-palvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen, jotta voidaan tehostaa työnhakijoiden työllistymistä kun mm. toimistoihin saadaan lisättyä vakinaista henkilöstöä asiakasohjaukseen.

TE-palveluiden kehittämisessä on tapahtumassa erittäin suuri ideologinen muutos työvoimapalveluiden tarjonnassa. Työllisyyden kuntakokeiluissa TE-palveluja siirretään kuntien työnjohdon alaisuuteen. Jäljelle jäävän TE-toimiston osalta kaavailtu osaavan työvoiman saatavuuteen ja rekrytointiin keskittyvä palvelumalli voi jäädä liian ohueksi. Käytännössä asiakkaiden siirtäminen kunnille ei johda asiakasyhteistyön lisääntymiseen, vaan poistaa TE-toimistoilta valtuudet palvella ko. asiakkaita. Mikä on jatkossa valtion rooli työllisyys- ja elinkeinopolitiikan toimeenpanossa?

Digitaalisten palveluiden uudistaminen on välttämätöntä työnvälityksen ja työvoiman liikkuvuuden kannalta. Digitaalisten palveluiden lisääminen ei sinänsä ratkaise palvelujen tarjontaongelmaa siellä, missä ei ole käytettävissä toimivia digiverkkoja.

Palkkatuen voimakas lisääminen ei välttämättä synnytä tai johda pysyviin työsuhteisiin, mutta antaa kuitenkin vaikeimmin työllistyville paremmat mahdollisuudet palata työelämään. Alueiden elinvoiman näkökulmasta pysyvien työpaikkojen syntyminen ja työpaikkojen säilyminen ovat keskeisessä roolissa myös valtiontalouden kannalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kokonaisuudessa esitetyt panostukset ovat mahdollistamassa osaavan työvoiman saatavuuden tehostamisen ja osaamisen kehittämisen alueiden tarpeiden mukaisesti. Panostukset eivät kuitenkaan saisi olla kertaluotoisia vaan ne pitäisi olla myös paremmin ennustettavissa tulevaisuudessa.

Maa- ja metsätalousministeriön budjetissa painottuu toimialan elinvoimaisuuden kehittäminen ja kotimaisen ruokatuotannon ylläpitäminen, mikä puolestaan edistää uusien työpaikkojen syntymistä maaseudulle joko nykyisiin tai uusin pk-yrityksiin. Maaseuturahaston rooli on ollut merkittävä mm. Keski-Suomessa pk-yritysten kehittämisessä ja liiketoiminnan kasvattamisessa.

ELY-keskusten toimintamenot ovat kriittisellä polulla
ELY-keskusten toimintamenomäärärahoihin on kohdistunut tuottavuustoimia ELY-keskusten perustamisesta, vuodesta 2010 lähtien. Vuonna 2015 tuottavuustoimet ja kohdistuneet säästötarpeet johtivat siihen, että ELY-

keskuksissa jouduttiin käymään talouden tasapainottamiseksi YT-neuvottelut. ELY-keskusten toimintamenomäärärahoihin on vuosien 2015-2019 kehyksissä kohdistunut yhteensä n. 38,9 M euron säästöt. Henkilöstömäärä ELY-keskuksissa on vähentynyt yli 500 henkilöllä vuosina 2014-2018.

ELY-keskukset ovat kehittäneet toimintaansa ja tuottavuuttansa vuoden 2015 yt-neuvottelujen jälkeen merkittävästi mm. yhdistämällä ja keskittämällä tehtäviä ELY-keskusten kesken. Esimerkiksi Keski-Suomen ELY-keskus hoitaa perustehtävää toiminta-alueena Keski-Suomi. Lisäksi Keski-Suomen ELY-keskus hoitaa EU:n rakennerahasto tehtäviä Länsi-Suomen ELY-keskusten alueella sekä vastaa tienpidon hankinnoista Itäisellä hankinta-alueella. Toiminta on monipaikkaista ja laaja-alaista, jossa asiantuntijat hoitavat tehtäväänsä usean ELY-keskuksen ja maakunnan alueella. Jotta keskittämisellä tavoiteltu toiminnan tehostaminen voidaan saavuttaa, on tärkeää, että toimintojen resurssit turvataan kaikissa ELY-keskuksissa.

Lisäksi perustehtävien hoidon onnistumiseksi ELY-keskusten sisällä on yhdistetty tehtäviä jo vuosikausia. ELY-keskusten resurssien pienentyessä yksi asiantuntija vastaa useasta substanssialueesta. Osaamisen varmistaminen on hankalaa, kun erilaisia tehtäväkokonaisuuksia joudutaan yhdistämään samaan tehtävään. Tämä lisää toiminnan riskejä ja vaikeuttaa jatkuvuuden hallintaa. Henkilöstön jaksaminen huolestuttaa, ilman hyvinvoivaa henkilöstöä ELY-keskus ei pysty huolehtimaan annetuista tehtävistä.

Keskittämisestä ja tehostamisesta huolimatta ELY-keskusten tehtävien hoito on vaarantumassa hallituskauden aikana. ELY-keskusten toimintamenot ovat riittäneet tähän saakka kertyneen saldon ja tuottavuusohjelman avulla eli poistuvaa henkilöstöä ei ole korvattu uusilla kuin marginaalisesti. ELY-keskukset ovat toteuttaneet omalta osaltaan tuottavuustavoitteet ja nykyisen henkilöstömäärän säilyttäminen on ehdoton edellytys sille, että annetut tehtävät pystytään hoitamaan lakien määräämissä puitteissa.

Vuoden 2020 jälkeen supistaminen ei ole enää mahdollista vaarantamatta asiakkaiden oikeusturvaa ja tasapuolista kohtelua asioiden käsittelyssä. Aluekehittämisen isossa kuvassa huolestuttavaa on, että hallitusohjelman tavoitteitten toteuttaminen alueilla vaarantuu; niiden edistäminen on monin kohdin ELY-keskusten vastuulla. Nyt näyttää osittain tapahtuvan hallinnonalakohtaista henkilöresursointia, kun olisi tarpeen kohdentaa panostukset ELY-kokonaisuuden toimintaan.

ylijohtaja Pasi Patrikainen

strategiapäällikkö Eija Heinonen